

Frumvarp til laga

um breytingu á lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga, nr. 40/1991, með síðari breytingum.

(Lagt fyrir Alþingi á 145. löggjafarþingi 2015–2016.)

1. gr.

Við 2. mgr. 1. gr. bætast tveir málslíðir: Um leið skal framkvæmd félagsþjónustunnar skapa skilyrði til að einstaklingurinn geti tekið virkan þátt í samfélaginu á eigin forsendum. Þjónustan skal miðast við einstaklingsbundnar þarfir og aðstæður.

2. gr.

10. tölul. 2. gr. fellur brott.

3. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á II. kafla:

a. Heiti kaflans verður: **Stjórn og skipulag.**

b. 3. gr. orðast svo ásamt fyrirsögn:

Yfirstjórn.

Ráðherra fer með yfirstjórn þeirra málefna sem lög þessi taka til og sker úr ágreiningi um það hvort reglur sveitarfélaga um félagsþjónustu eigi sér nægjanlega lagastoð.

Ráðuneytið hefur eftirlit með því að sveitarfélög uppfylli þær skyldur sem lög þessi og stjórnvaldsfyrirmæli sett samkvæmt þeim kveða á um.

Ráðherra skal á þriggja ára fresti leggja fram á Alþingi skýrslu um framkvæmd félagsþjónustu sem byggist meðal annars á skýrslum sveitarfélaga um það efni.

c. 4. gr. orðast svo ásamt fyrirsögn:

Sveitarstjórn.

Hver sveitarstjórn ber ábyrgð á félagsþjónustu innan marka síns sveitarfélags, eftir atvikum í samvinnu við önnur sveitarfélög.

d. 5. gr. orðast svo ásamt fyrirsögn:

Skipulag.

Sveitarstjórn kýs fulltrúa í félagsmálanefnd, þrjá hið fæsta en þó a.m.k. fimm ef félagsmálanefnd eru falin verkefni barnaverndarnefndar. Um félagsmálanefnd gilda að öðru leyti ákvæði sveitarstjórnarlaga um fastanefndir.

Sveitarstjórn getur ákveðið, á grundvelli heimilda í sveitarstjórnarlögum, að víkja frá því skipulagi félagsþjónustu sem 1. mgr. gerir ráð fyrir. Samþykkt um stjórn sveitarfélagsins

skal þá greina frá því hvernig háttað skuli fullnaðarafgreiðslu mála, meðferð einstaklingserinda, endurupptöku mála og önnur slík atriði. Þegar um er að ræða samstarf sveitarfélaga um félagsþjónustu skal eftirtöldum ákvæðum jafnframt fylgt.

Ákveði sveitarstjórn að nýta heimild skv. 94. gr. sveitarstjórnarlaga, til þess að fela byggðasamlagi að veita félagsþjónustu, fer um aðild að stjórn byggðasamlags eða þjónusturáði samkvæmt samstarfssamningi. Í stað staðfestingar ráðuneytis sveitarstjórnarmála á samningi skal fá staðfestingu ráðuneytis félagsþjónustu, sem skal svo kynnt hinu fyrrnefnda.

Ákveði sveitarstjórn að nýta heimild skv. 96. gr. sveitarstjórnarlaga, til þess að fela öðru sveitarfélagi að veita félagsþjónustu fyrir sína hönd, má hún jafnframt kjósa áheyrnarfulltrúa í félagsmálanefnd þess sveitarfélags sem þjónustuna veitir. Áheyrnarfulltrúi hefur seturétt með málfrelsi og tillögurétt á fundum félagsmálanefndar þegar málefni samstarfsverkefnisins eru þar til umræðu.

Fulltrúar í sveitarstjórn þeirra sveitarfélaga sem hafa falið öðru sveitarfélagi að annast fyrir sig félagsþjónustu samkvæmt þessum lögum eiga sama rétt á aðgangi að gögnum og upplýsingum um það verkefni hjá því sveitarfélagi sem veitir félagsþjónustu og þeir hefðu ella haft skv. 28. gr. sveitarstjórnarlaga.

e. 6. gr. orðast svo ásamt fyrirsögn:

Kærur og málskot.

Aðila máls hjá félagsþjónustu sveitarfélaga er heimilt er að kæra stjórnvaldsákvörðanir teknar samkvæmt lögum þessum til úrskurðarnefndar velferðarmála.

Ágreiningi um það hvort reglur sveitarfélaga um félagsþjónustu eigi sér nægjanlega lagastöð verður skotið til ráðherra, sbr. 1. mgr. 3. gr. Hlutaðeigandi sveitarfélag, og samtök þeirra, geta borið niðurstöðu ráðherra í slíku ágreiningsmáli undir dómstóla eftir almennum reglum.

Að öðru leyti fer um málsmeðferð nefndarinnar samkvæmt lögum um úrskurðarnefnd velferðarmála.

Sveitarstjórn getur ákveðið í samþykkt um stjórn og stjórnslu sveitarfélagsins að áður en hægt er að kæra stjórnvaldsákvörðun til úrskurðarnefndar velferðarmála, sbr. 1. mgr., skuli máli fyrst skotið til félagsmálanefndar eða annars tiltekins aðila innan stjórnslu sveitarfélaga. Nýti sveitarstjórn heimild þessa skal málsaðila leiðbeint bæði um málskot og kæruleið þegar ákvörðun í máli er kynnt honum.

f. 7. gr. orðast svo:

Sveitarfélögum er heimilt að hafa samvinnu um verkefni samkvæmt lögum þessum sem og önnur verkefni sem félagsþjónustunni er ætlað að sinna. Er sveitarfélögum heimilt að mynda sérstök þjónustusvæði um verkefnin, enda sé gætt ákvæða 5. gr. og sveitarstjórnarlaga.

g. 8. gr. orðast svo ásamt fyrirsögn:

Samráð við notendur.

Samráð skal haft við notendur þjónustunnar með það að markmiði að þeir séu virkir þátttakendur í undirbúningi ákvörðunar um þjónustu og hvernig þjónustunni verður háttað. Þá skal hafa samráð við notendur við almenna stefnumörkun innan sveitarfélagsins. Sveitarfélög skulu að minnsta kosti árlega funda með hagsmunasamtökum notenda félagsþjónustunnar og skulu starfrækja sérstök notendaráð, svo sem notendaráð fatlaðs fólks

og fólks sem býr við fátækt, sem tryggja aðkomu hagsmunasamtaka notenda við stefnumörkun og áætlanagerð sveitarfélags í málefnum er varða meðlimi þeirra. Tryggja skal þátttakendum stuðning og þjálfun til virkrar þátttöku í notendasamráði.

h. 9. gr. orðast svo ásamt fyrirsögn:

Samningar við einkaaðila.

Sveitarfélagi eða sveitarfélögum sem standa saman að þjónustuvæði er heimilt að gera samninga við félagasamtök, sjálfseignarstofnanir eða aðra einkaaðila á þjónustuvæði þeirra um að annast þjónustu samkvæmt lögum þessum. Mat á þjónustuþörf og ákvörðun um þjónustu skal þó alltaf vera á hendi sveitarfélags eða byggðasamlags. Óheimilt er að semja um veitingu þjónustu við aðra aðila en þá sem hafa fengið starfsleyfi skv. 8. gr.

i. 10. gr. orðast svo ásamt fyrirsögn:

Starfsleyfi.

Félagasamtök, sjálfseignastofnanir og aðrir einkaaðilar sem ætla að veita þjónustu samkvæmt lögum þessum skulu afla starfsleyfis ráðuneytisins.

Leyfisveitandi skal afturkalla starfsleyfi sem veitt hefur verið skv. 1. mgr. ef rekstraraðilinn hefur ekki sinnt kröfum um úrbætur innan tiltekinna tímamarka eða rekstrinum er verulega ábótavant að mati leyfisveitanda. Um afturköllun gilda ákvæði stjórnáráðs og meginreglur stjórnáráðs.

Ráðherra skal setja nánari reglur í reglugerð um skilyrði fyrir starfsleyfi skv. 1. mgr. í samráði við Samband íslenskra sveitarfélaga og að fenginni umsögn hagsmunasamtaka.

4. gr.

Orðin „leitast við að“ í 18. gr. falla brott.

5. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á VII. kafla laganna:

a. Heiti kaflans verður: **Stuðningsþjónusta.**

b. 25. gr. orðast svo ásamt fyrirsögn:

Markmið.

Markmið stuðningsþjónustu er að aðstoða notendur sem þurfa aðstæðna sinna vegna á stuðningi að halda við athafnir daglegs lífs og/eða til þess að rjúfa félagslega einangrun.

c. 26. gr. orðast svo ásamt fyrirsögn:

Skyldur sveitarfélaga.

Sveitarfélagi er skylt að sjá um stuðningsþjónustu til handa þeim sem búa í heimahúsum og þurfa aðstoð vegna skertrar getu, fjölskylduaðstæðna, álags, veikinda, barnsburðar eða fötlunar. Aðstoð skal veitt fjölskyldum barna sem metin eru í þörf fyrir stuðning. Aðstoð skal veitt innan og utan heimilis samkvæmt reglum sem sveitarfélagið setur.

Þrátt fyrir ákvæði 1. mgr. er sveitarfélagi ekki skylt að veita stuðningsþjónustu inni á stofnununum, svo sem sjúkrahúsi og öldrunarstofnun. Samvinna skal þó alltaf höfð við viðkomandi stofnun, sbr. 62. gr.

d. 27. gr. orðast svo ásamt fyrirsögn:

Notendasamningar.

Markmið notendasamninga er að auka val einstaklinga og barnafjölskyldna um þjónustuform og fyrirkomulag stuðnings, að undangengnu faglegu mati.

Einstaklingar og barnafjölskyldur sem metnar hafa verið í þörf fyrir stuðningsþjónustu geta sótt um að gera notendasamning þar sem fjallað er um framkvæmd stuðningsþjónustu. Hlutaðeigandi sveitarfélag gerir slíka samninga við notendur á grundvelli reglna sem það setur.

e. 28. gr. orðast svo ásamt fyrirsögn:

Mat á stuðningsþörfum.

Áður en aðstoð er veitt skal sá aðili sem fer með stuðningsþjónustu meta þörf í hverju einstöku tilviki. Læknisvottorð skal liggja fyrir þegar um heilsufarsástaður er að ræða.

Sé stuðningsþörf vegna fötlunar meiri en svo að henni verði mætt með þjónustu eða aðstoð samkvæmt þessum kafla skal stuðningur samkvæmt lögum um málefni fatlaðs fólks koma til viðbótar og þjónustan samþætt í þágu notanda.

f. 29. gr. orðast svo ásamt fyrirsögn:

Nánari reglur og leiðbeiningar.

Stuðningsþjónustu skal veita svæðisbundið með þeim hætti sem best hentar á hverjum stað.

Ráðherra skal gefa út leiðbeiningar um framkvæmd stuðningsþjónusta, tímafjölda og mat á þörf fyrir þjónustu í samráði við Samband íslenskra sveitarfélaga. Sveitarstjórn skal setja nánari reglur um stuðningsþjónustu á grundvelli leiðbeininga ráðherra.

6. gr.

32. gr. verður svohljóðandi:

Félagsþjónustunni er heimilt að fela teymi fagfólks samkvæmt lögum um þjónustu við fatlað fólk að annast mat á umönnunarþörf fatlaðra og langveikra barna vegna umönnunargreiðslna samkvæmt lögum um félagslega aðstoð.

7. gr.

33.–36. gr. falla brott.

8. gr.

2. mgr. 38. gr. verður svohljóðandi:

Í hverju sveitarfélagi, eða í fleiri en einu sveitarfélagi sem eiga samstarf um öldrunarmál og þjónustu við aldraða, skal starfa formlegur samráðsvettvangur er nefnist öldungaráð, þar sem fjallað er um þjónustu við aldraða og framkvæmd og þróun öldrunarmála. Í öldungaráði skulu að lágmarki sitja þrjú fulltrúar kosnir af sveitarstjórn að loknum sveitarstjórnarkosningum og þrjú fulltrúar tilnefndir af félagi eldri borgara. Eigi tvö eða fleiri sveitarfélög samstarf um öldrunarþjónustu skulu viðkomandi sveitarfélög og félög eldri borgara á þjónustusvæðinu koma sér saman um samsetningu öldungaráðs.

9. gr.

Við 40. gr. bætist nýr málslíður svohljóðandi: Sveitarfélagi er ekki skylt að veita þjónustu samkvæmt þessari grein inni á sjúkrahúsi eða öldrunarstofnun.

10. gr.

Við 42. gr. bætist ný málsgrein, svohljóðandi:

Í hverju sveitarfélagi, eða í fleiri en einu sveitarfélagi sem eiga samstarf um þjónustu við fatlað fólk, skal starfa formlegur samráðsvettvangur er nefnist samráðshópur um málefni fatlaðs fólks þar sem fjallað er um þjónustu við fatlað fólk og framkvæmd og þróun þjónustunnar. Í samráðshópnum skulu að lágmarki sitja þrjár fulltrúar kosnir af sveitarstjórn að loknum sveitarstjórnarkosningum og þrjár fulltrúar tilnefndir af hagsmunasamtökum fatlaðs fólks. Eigi tvö eða fleiri sveitarfélög samstarf um þjónustu við fatlað fólk skulu viðkomandi sveitarfélög og hagsmunasamtök fatlaðs fólks á þjónustusvæðinu koma sér saman um samsetningu hópsins.

11. gr.

43. gr. verður svohljóðandi:

Fatlað fólk skal eiga kost á á akstursþjónustu sem miðar að því að það geti farið allra sinna ferða með þeim hætti sem það kys og á þeim tíma sem það velur gegn viðráðanlegu gjaldi. Markmið akstursþjónustu er að gera þeim sem ekki geta nýtt sér almenningsfarartæki vegna fötlunar kleift að stunda atvinnu og nám og njóta tómsunda.

Jafnframt skal fatlað fólk eiga rétt á akstursþjónustu á vegum sveitarfélaga vegna aksturs á þjónustustofnanir og vegna annarrar sértækrar þjónustu sem því er veitt sérstaklega.

Ráðherra er heimilt að gefa út leiðbeinandi reglur fyrir sveitarfélögin um rekstur akstursþjónustu fyrir fatlað fólk á grundvelli þessa ákvæðis. Sveitarstjórnnum er jafnframt heimilt að setja reglur um þjónustuna á grundvelli ákvæðisins og leiðbeinandi reglna ráðherra. Þá er sveitarfélögum heimilt að innheimta gjald fyrir akstursþjónustu fyrir fatlað fólk samkvæmt gjaldskrá sem sveitarstjórnir skulu setja og skal gjaldið þá taka mið af gjaldi fyrir almenningsgöngur á viðkomandi svæði.

12. gr.

3. mgr. 44. gr. fellur brott.

13. gr.

46. gr. orðast svo ásamt fyrirsögn:

Húsnæðisáætlanir.

Sveitarfélög skulu framkvæma reglulegar úttektir á húsnæðisþörf innan sinna marka þar sem enn fremur er tekið mið af stöðu mála í nágrennasveitarfélögum. Í úttekt skal greina bæði framboð og eftirspurn eftir fjölbreyttum búsetuformum. Enn fremur skal meta hvort jafnvægi ríki á íbúðamarkaði að teknu tilliti til ólíkra búsetuforma. Leiði úttekt í ljós verulegt ójafnvægi á húsnæðismarkaði skal sveitarfélag semja áætlun um tímasettar aðgerðir til þess að ráða bót á ástandinu, meðal annars með auknu framboði íbúða og húsnæðisúrræða.

Sveitarfélög skulu senda úttektir sínar til ráðherra sem lætur taka saman niðurstöður þeirra. Niðurstöður eru birtar í opinberri húsnæðisáætlun og í stefnu stjórnvalda um leiðir til þess að tryggja sjálfbæran húsnæðismarkað með fjölbreyttum, raunhæfum valkostum og skynsamlegum húsnæðisstuðningi við fólk eftir efnunum þess og aðstæðum. Húsnæðisáætlun

er hluti af landsskipulagsstefnu sem sveitarfélög taka mið af við gerð skipulagsáætlana sinna eða breytinga á þeim.

14. gr.

47. gr. orðast svo ásamt fyrirögn:

Húsnæði á vegum sveitarfélaga.

Sveitarstjórn ákveður farveg fyrir meðferð umsókna um húsnæði á vegum hlutaðeigandi sveitarfélags sem ætlað er að vera heimili viðkomandi um lengri tíma. Jafnframt tekur sveitarstjórn afstöðu til þess hvaða aðili í stjórnkerfi sveitarfélagsins tekur ákvörðun um úthlutun.

Um kröfur til húsnæðis á vegum sveitarfélags skv. 1. mgr. fer eftir fyrirmælum í skipulagslögum og mannvirkjalögum og reglugerðum settum samkvæmt þeim lögum. Þá er sérstaklega kveðið á um sértæk húsnæði í húsnæðisáætlun og stefnumörkun stjórnvalda um ráðstöfun stofnframlaga.

15. gr.

1. másl. 1. mgr. 50. gr. orðast svo:

Félagsmálanefndir skulu aðstoða þá sem eiga við fíknivanda að stríða að leita sér viðeigandi meðferðar og aðstoðar.

16. gr.

Í stað orðanna „áfengissjúkir og misnotendur vímugjafa“ í 51. gr. kemur: einstaklingar með fíknivanda.

17. gr.

XIV. kafli lagana fellur brott.

18. gr.

Á eftir orðunum „Opinberir aðilar,“ í 62. gr. kemur: þ.m.t. stofnanir ríkisins.

19. gr.

Gildistaka.

Lög þessi taka þegar gildi.

20. gr.

Breytingar á öðrum lögum:

Í lögum um málefni aldraða nr. 125/1999 kemur „öldungaráð“ í stað „þjónustuhóps aldraðra“.